

ORSAT LIGORIO
Universiteit Leiden
Faculteit der Geesteswetenschappen, LUCL
P.N. van Eyckhof 3, NL – 2311 BV

NIKOLA VULETIĆ
Sveučilište u Zadru
Centar za jadranska onomastička istraživanja
Trg kneza Višeslava 9, HR – 23000 Zadar

DOPUNE JADRANSKIM ETIMOLOGIJAMA VOJMIRA VINJE: TREĆI PRILOG

U ovom se, trećem nastavku dopuna *Jadranskih etimologijama* Vojmira Vinje, kao i u dosadašnjim istovrsnim prilogima, dopunjuju i dodatno dokumentiraju ili korigiraju neka Vinjina i Skokova etimološka rješenja. Obradeni likovi mahom su romanskoga porijekla. Osim toga, prilog sadrži i nekoliko etimoloških prijedloga za dosad neobrađene likove.

KLJUČNE RIJEČI: *albanski, dalmatski, etimologija, istočnojadranski govori, mletački.*

UVODNE NAPOMENE

Ovaj rad predstavlja treći nastavak dopuna *Jadranskih etimologijama* akademika Vojmira Vinje. Kao i u dosadašnja dva nastavka (Vuletić 2006, 2010), objavljena u ovome časopisu, obrađuju se mahom romanizmi u istočnojadranskim govorima. Konceptija priloga u potpunosti je uvjetovana konceptijom *Jadranskih etimologija*. Ukoliko se dopunjuju ili korigiraju Vinjini etimološki prijedlozi, citiramo nekoliko prvih riječi (do *itd.*) iz natuknice na koju se dopune odnose, poštujući u svemu Vinjin tekst i njegove tehničke odlike (npr. tip navodnika). Ovo ne vrijedi za apsolutne novine (npr. *Barōtul*). Kako je uobičajeno u etimološkim člancima, izbjegavaju se bilješke na dnu stranice te se svako pozivanje na literaturu bilježi u tekstu natuknice. Korištena djela koja nisu izrijekom spomenuta u natuknici donose se na njenome kraju, odvojena od teksta natuknice znakom < • >, kako je postupao i Vinja. Korištene kratice razriješene su na koncu priloga, u popisu literature. Dijalektalni likovi kod kojih se ne pozivamo na literaturu (dijalektalne rječnike i ostalo) potječu iz naših terenskih istraživanja.

abitrōvāt *impf* (-ōjēn), **obitrōvāt** "dolaziti u dodir", "vrtjeti se oko čega" Brusje itd., JE I, 12. Sada potvrđeno i u Dračevici: **abitrōvāt** 'dolaziti u dodir (s kim/čim), vrtjeti se oko čega' (RBČG, 27) u primjeru *Gōrni i dōlni Brōč rilko abitrōju*. Vinja (*loc. cit.*) kratko dodaje: "Postanje nejasno". S obzirom na značenje, doima se usporedivo s frekventativom AMBITARE 'herumgehen' (REW 409). Ako je tako, osnova *abitr-* bit će od samog infinitiva; iako dvojbena podrijetla, po tom je pitanju, čini se, usporediv i glagol *inkanōtrit* 'sastaviti, složiti nešto od nedostatno vrijedna materijala' u Brusju (JE II, 19). Za skoriji primjer metanalize infinitiva v. ovdje *čamōriti* 'zivkati' s.v. *čamati se*, a za osnovu proširenu sufiksom *-ov-* usp. i *inpaverōvāt* pored *inpaverāt* 'šuperiti' (JE II, 20). Što se fonoloških pitanja tiče, nazal iz lat. grupe -MB- mogao je nestati kao u ihtionimu *rūbac* 'Auxis bisus' (< grč. ῥόμβος), a *a-* smijeniti *o-* u prvom slogu kao u paru *abadati – obadati*. Po svemu sudeći starija posuđenica. • ČDLex 1; JE III, 128sq; HDZb 7, 389, 559; LEI II, 596sq; RBČG 77.

aperiti *pf* nepoznata postanja itd., JE I, 20. Ivanišević (*Poljica* 367) donosi sljedeću potvrdu, uz tumačenje 'uspjeti': *Nikoliko trgovčića radilo je prije 'vako na privaru, ali jin Bog ne da' blagosova, slabo aperili*. Odbacivši lat. APERIRE 'öffnen', Vinja (*loc. cit.*) spekulira o turskom ili čak arumunjskom podrijetlu ove riječi; najzad ipak zaključuje da je posve tamna. No, taj će poljički hapaks bez sumnje biti usporediv s čak. *aperāt* 'Erfolg haben, fortkommen' (Brusje), usp. *šin mi je u životū dobrō aperō*. Za razliku od glagola *аривати* (Dubrovnik), koji uz infinitive znači 'стићи' pa onda i 'uspjeti', *aperiti* u potonjem značenju, čini se, nije tranzitivan. *In ultima linea* vjerojatno od lat. ADOPERARE "anwenden" (REW 190), i to italo-romanskim posredstvom; značenje 'avere effetto, avere efficacia' posvjedočeno je u sttal. neprelaznom glagolu *aoperare*. Za alternaciju završetaka *-ati* i *-iti* u našim infinitivima usp. *fermati* i *fermiti*, tj. *abandonati* i *abandoniti* (JE II, 24) • Божанић-Тривунац (2002: 34); ČDLex 15; LEI I, 779.

bāk *m* itd. JE I, 33. Vinja (*loc. cit.*) za ovaj bokeljski lik rekonstruira značenje 'štap, prut' prema izrazima u kojima dolazi: *biti pod bāk*, 'biti držan na uzdi, biti u čijoj vlasti', npr. *držī ženu pod bak*; *alargāla bi se ona, samo se boji jer je pod bāk*. U pretpostavljenoj vezi s BAC-ULUM 'Stock' (REW 874), ali kakvoj – nije jasno. Ni klasični ni romanski jezici ne poznaju primitivuma tipa *BAC(C)-US ili *BAC(C)-UM; u nas također nisu zabilježena nego derivata, usp. *baketa* i *bagulina* (JE I, 32; 34). No, keltski jezici znaju i za naizgled koincidentan oblik, usp. stir. *bacc*, stkimr. *bach*, korn. *bagh* < pkelt.**bakko-* 'curved stick, hook' (Matasović 2009: 52). Ide li onda *bak* u red romanskih keltizama? Nipošto; da je tako, našlo bi se tragova toga primitivuma i po drugim romanskim jezicima. (Usp. keltizam **pettia* 'Stück', REW 6450.). Ako s Vinjom *loc. cit.* uzmemo da se LRBK po pitanju značenja 'štap, prut' prevario, onda bi *bāk* mogao naprosto biti 'камен у који се гађа у разним играма' (PCAHY I, 254), tj. 'Zielobjekt bei Spielen' (ČDLex 27), a fraza *biti pod bak* otprilike kao 'biti na nišanu' pa onda i 'u čijoj vlasti'; figura iz igre на плоке (PCAHY *loc. cit.*) • LRBK 22; ERSJ I, 91; II, 627sq.

bakatūša *f* "šišarka", Brusje itd., JE I, 34. Primjer: *Bakatūše dobrō goridū* (ČDL, 27). Vinja (*loc. cit.*) tvrdi: "Nejasna izvedba na -UCEU- > -uš(a) od BACA (*bacas omnis fructus agrestium arborum*)" s napomenom "-t- je nejasno". Ovaj će fitonim biti višestruki kopmpozitum: BAC-A → BAC-AT-A → *BAC-AT-UCE-A > *bakatuša*.

U srednjoj Dalmaciji sufixs -UCEU- u pravilu daje -uš (a drugdje -uč, tj. -uč), usp. geografiju ihtionima SALPUCEA 'Box salpa' > *sapoč* (Sali), *sapuč* (Zapuntel), *sapučica* (Rogoznica), *salpuć* (Krnica), *salapuć* (Brna) za razliku od *salpuša* (Korčula), *salpušica* (Sućuraj), *sapušica* (Žirje, Račišće, Korčula). I jedan i drugi sufixs incidentni su s fitonimima; za -UCEU- usp. *koprč* 'smradna trava, lista narezana, duge stabljike', a za -ATU- hibride poput *maslinata* ili *čempresata*. • JE II, 97sq.; III, 142; REW 859.

Baròtul *m top*, ime brda i obližnjeg naselja na otoku Pašmanu. Najstarija dostupna potvrda je *Barutulo* iz 1309. Vuletić (2007: 348) je sugerirao da je samo naselje vjerojatno dobilo ime po brdu, odustajući od daljnega tumačenja imena. Danas nam se čini da je ono u vezi s krčkorom. *baratla* 'campana', *baratlo* 'campanile', 'laveggio'. Iz samog je krčkorom. materijala vidljivo da je riječ o prijenosu sadržaja 'zdjela', 'teća' → 'zvono', a odatle → 'zvonik'. Stoga držimo da je Elmendorf dobro proniknuo u porijeklo te dalmatske riječi, povezivši je s mlet. *baràtolo* 'vaso piccolo di terracotta' (Boerio 62). Štoviše, Elmendorf iznosi da mu je ispitanik potvrdio postojanje glinenih zvona. Prominentno i široko razvučeno brdo, između mora i niskoga barotulskog polja, svakako je moglo potaknuti konceptualizaciju pomoću slike sadržaja 'posuda'. Za brojne metafore u istočnojadranskoj toponimiji koje počivaju na slici kuhinjskoga posuđa, v. npr. JE III, s.v. *skrovàda*. • *Dalm* II, 4, 28, 45, 53; Elmendorf 6; JE III, 175; *Top. Pašman*, PAE 66, 98.

ćamati se refl "zvati se" u Držića itd., JE I, 113. Uz izvođenje iz mlet. *chiamàr* < lat. CLĀMĀRE 'rufen', 'nennen' (REW 1961), Vinja (*loc. cit.*) ovaj venecijanizam smatra Držićevim hapaksom, upozoravajući da je njegov "dalmatski parnjak" *klamàt* u značenju 'derati se', 'oglašavati se izvikujući', 'mnogo govoriti' proširen na brojnim mjestima po hrvatskoj obali i otocima. Međutim, u Preku (otok Ugljan) smo zabilježili nesvršeni glagol *ćamōriti* (*koga*) 'zivkati', 'dodijavati' (*ča me ćamōriš?* 'što mi dodijavaš?'), što je očito odraz dalm. mlet. *ciamàr*. U istome mjestu dalmatizam *klamàti* ima vrijednost 'vikati, derati se, zazivati'. • Boerio 163; VG 208.

Gvardijūle fpl "zvijezde koje izlazi na istoku poslije *Šcopih* kao peto po redu u nizu zvijezda i zvijezda noćnog nebeskog sata", Komiža itd., JE I, 197. Usp. u Deanovića (1966) 'dvije zvijezde' i Božanića (2011, 96): "zvijezde koje izlazi na istoku kao peto po redu u nizu zvijezda noćnog nebeskog sata; *Petrov veliki križ*, *Petrov moli križ*. *Između njih je bila ura i pul*. *Onda Rošćapnice*, *Šcopi*, *Vlašići*, *Gvardijule*, *Šmokvenica* i *Piždukalo*". Vinja (*loc. cit.*) tvrdi: "Premda ne znamo za takvo ime zvijezda u mlet, držim da smo riječ preuzeli iz tog izvora gdje nalazimo *guardiòla* u značenju 'custode', Boerio 320". Iako se s Vinjinom etimologijom slažemo, htjeli bismo dodati par riječi o referentu. Naime, "zvijezde koje izlazi na istoku poslije *Šcopih*", tj. Oriona su *Gemini*; *Gvardijule* su prema tome Blizanci, a Deanovićeve "dvije zvijezde" *Kastor* (α) i *Poluks* (β *Geminorum*). *Gvardijūle* se zovu zato što, po starodrevnom vjerovanju, Dioskuri paze na pomorce. Usp. Seneka (*Her. F.* 552): "Tyndaridae genus [sc. Castor et Pollux] succurrunt timidis sidera navibus". To se praznovjerje uzadržalo i do kršćanskih vremena, kao što pokazuje Novi Zavjet (Πράξεις 28, 11): "Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνιχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακῶτι ἐν τῇ νήσῳ Ἀλεξανδρινῶ παρασήμῳ Διοσκοῦροις." V. i dole *Šcopi*. • DEI 1886; DELI 528; REW 9502.

liljak, *jika m* 'šišmiš', Smokvica. Baničević (2000: 111) predlaže: "dalm.rom. < lat. ? *it* ide; *jactus* bacanje, mahanje". U potpunosti krivo. Usp. tur. *leylak*, rum. *lilic* i mak. лилџак, sve u značenju 'šišmiš'; po Banatu se i Vojvodini još uvijek za šišmiša kaže i лїлџак (ili лїлџак, v. PCAHY XI, 443, tj. 664sq.). Budući da u Vinje ne dolazi, k Skokovoj odrednici *liljak*,²-ka (ERSHJ II, 302sq.). • ARj X, 92; Vasmer (II, 28).

Kâvrle *fpl* naziv obrađenog zemljišta u konfinu Dinjiška (Pag), JE II, 79. Za ovaj toponim, kao i za toponime *Kâvrlice* i *Kavrlôtk*, također na Pagu, Vinja kaže da "formom odgovaraju tal. imenu grada u mletačkoj oblasti *Caorle*, koje se izvodi iz CAPRA 'koza', REW 1647". Ovamo sada možemo dodati još čitav niz paških toponima: **Vëla Kâvurla**, polje u konfinu Barbati; **Kâvrle**, polje južno od Kolana; **Görnja Kâurla**, polje u konfinu Paga; **Kâvrle**, polje u konfinu Poveljane. Možda ovamo ide i **Kâvrlic**, dio Stare Novalje. Tolika učestalost sličnih ili potpuno istih oblika na jednom otoku jasno upućuje na toponimizirani apelativ. I doista, rječnici paških govora bilježe **kâvrlica** 'prostor između dva jata u polju', Kolan (RKG 180) (a *jato* je 'obrana od bure koja se radi od suhe trstike ili grana crnike', *op. cit.* 164), **kâvurla** 'kopanjem obrađeni komad zemlje odnosno komad obradive zemlje', Pag (CGGP 203), što ga Kustić (*loc.cit.*) dovodi u vezu s tal. *cavare*, te **kâvla** 'dio zemlje u vinogradu', Poveljana (*šest kavli trsja*, RGMP 150). Formalno je paškim likovima najbliže istrorom. *cavurnal* 'vite (che sta in capo al filare)' iz Vodnjana. Usp. i *cavo* 'tralcio' ('mladica vinove loze') u istromlet. govorima. Nama se iz usporedbe vodnjanskog i poveljanskog lika čini da se prvotni sadržaj tiče vinove loze, a da u kolanskom i paškom liku dolazi do daljnje adaptacije sadržaja. Stoga mislimo da su svi ovi naši nazivi u vezi s mlet. *cao* 'tralcio' < lat. CAPUT (REW 1668), odakle Prati (EV, s.v. *cao*¹) izvodi i veronski glagol *scaurlàr* 'potare' ('kljaštriti, plijeviti'). Daljnje veze vode prema istrorom. *cavorlè* 'specie di gramigna', istromlet. *caorlè* 'nome generico per certe specie di graminacee infestanti'. Jedini u ovoj seriji paških toponima koji bi, u zadnjoj instanci, imao veze s lat. CAPRA jest *Kavrlôtk* koji nije, kako je Vinja vjerovao, "hrv. izvedenica" od *Kâvrle*, već toponim izveden od prezimena *Kaurlo* < mlet. *Caorloto* 'abitante di Caorle'. • Boerio 131, 132; *Top. Pag*, PDI4 35, PBA1 31a, PKO2 120, PNO3 43, PPA1 4, PPA2 62, PPO3 137; VG 197, 198.

Alb. **kermë** 'kirnja', Ulcinj. Skok (ERSHJ II, 78) tvrdi: "Ribari Arbanasi u Ulcinju posudiše *kërmë*, određeno -a (sa *rn* > *rm*)". V. i Vinja (JF II, 83). Izvjesno je da ovaj ihtionim neće u albanski biti pozajmljen neposredno jer u vlat. pozajmljenicama grupa -RN- prelazi u -rr-, usp. alb. *lugerrë* 'svijeća' < LUCERNA. V. i Landi (1989: 114). Umjesto toga će zaista od dalm. **kerna* 'kirnja' s tim da se promjena -rn- > -rm- onda može protumačiti pomoću kontaminacije s palb. **karma* > alb. *karmë* 'kamen'; naime, *Cernidae* se inače konceptualiziraju uz pomoć te slike, usp. alb. *peshk-gur* 'kirnja', gdje je *peshk* 'riba' a *gur* 'kamen'. • AED 171; AEW 179; Çabej *St.* I 269; JE II, 78.

ogrc, -a *m* 'sitni morski pužić, *Trochocochlea turbinata*'. Od varijanata dolaze tri tipa: na -c (**gârc**, **gřc**, **ogřc**, **ugârc**, **ugřc**), na -č (**gřč**, **uvřčič**), i na -k (**ugârk**, **ugârak**); v. više u Vinje (JE I, 171). Skok za ovaj malakonim donosi dva suprotstavljena etimološka rješenja. Najprije predlaže da "oblici *ogrc* = *ugrc* predstavljaju dalmatorom. **agrikius*, a (*u*)*grk* < **agricus*" (ERHSJ II, 548). Naime,

dalm.-rom. grecizam **agricus* imao bi prema Skoku da potječe od korijena ἀγρ- izvedenog sufiksom -ικός u značenju 'divlji'. Iako je u grekanskom takva izvedenica posvjedočena, Vinja *loc. cit.* upozorava da je "areal hrv. *garc*, *ogrc* izrazito sjeverne distribucije, pa to otklanja pomišljanje na južnotal. podrijetlo". (Uostalom, Skokovi konstrukti **agricus* i **agrikius* objasnili bi samo varijante na -*k* i -*č* dočim bi one na -*c* ostale neobjašnjene jer dalm.-rom. **kj* daje slav. č, a ne *c*, usp. sufiks -*uč* < -UCEU i v. gore *s.v. bakatuša*.) Drugo Skokovo rješenje (ERHSJ III, 538) dovodi ovaj malakonim u vezu u vezu sa srp. *уѣрк* 'црв, што живи љети у говеда испод коже' što Vinja *ibid.* odbacuje na semantičkoj osnovi. Čini se, dakle, da ostaje prvobitni Skokov zaključak iz *Terminologije*: "Tamna je posvema riječ *ogrc*". No, ne hoteći ustupiti tami, mi predlažemo da je ovaj naš malakonim potekao od lat. AGRESTE "wild" (REW 295), i to s napomenom da je u varijantama na -*c*, poput *ogrc* ili *garc*, došlo do *s*-metateze (slav. **ogristŭ* > *ogriŝŭ* = *ogrc*) ili *s*-prolepse s konsekvantnom disimilacijom (slav. **ogristŭ* > **ogriŝŭ* > *ogriŝŭ* = *ogrc*); u varijantama na -*č*, poput *grč*, do sekundarne tematizacije (lat. AGRESTI- > *AGRESTIU-) s očekivanim ishodom dalm.-rom. grupe *-*tj*-; a u varijantama na -*k*, poput *ugark* ili *ugarak*, do regresivne derivacije osnove. *Rückbildung* je mogao imati dva izvora: deminutive, poput *uvrčić*, i to po modelu *vučić* → *vuk*, ili plurale, poput *ogrci*, i to po modelu *vuci* → *vuk*. Oblici s aferezom protoničkog *a*- podsjećaju na primjere *kjeraf* ili *kijerna*. Pridjev AGRESTE posvjedočen je i u drugim dalm.-rom. reliktima, v. ERHSJ (III, 538) *s.v. ogesta*. • *Term* 56; *Vuk* 850.

pāl *m* 'kunjka, *Arca noae*', Verunić; u Velom Ratu **pāl**. Naziv je bez sumnje motiviran fizičkom sličnošću s ispolcem za grabljenje mora iz broda (u Dalmaciji *palj* ili *šešula*), kako je Vinja (JaFa 42.8.2.2.) protumačio naziv *pajić* (Punat) za *Mytilus galloprovincialis*. Dodati Skokovu članku *pāl*. • ERHSJ 2, 594-595; *BetBr* 172, *s.v. pāj*.

perapöšta *adv* "hoteć, namjerno", Komiža itd., JE III, 17-18. U istome značenju, ali od mlet. sintagme *fato a posta*, u Murteru imamo **hatapöšta**, s uobičajenim murterskim razvojem *f* > *h*, a u Medulinu i Omišlju "sirovi venecijanizam" **fatapöšta**. U Preku smo zabilježili **takopöšta** 'ne zapravo, tobože, *parlafinta*' koje se očito osniva na mlet. *aposta* 'a sciente, avvertentemente', no teže je reći je li prvi dio riječi *tako*- posljedica glasovnih preinaka, uslijed nerazumijevanja mlet. izraza, ili pak utjecaja koje druge riječi. • *Boerio* 39, 528; *RMG* 62; *ROG* 68; *VD* 30.

pičindūr, -*úra* *m* klesarski termin, "široko dlijeto", Korčula, Žrnovo itd., JE III, 31. RGGK 251 za Korčulu donosi; **pičindūr** 'široko tupo dlijeto u klesarstvu', ali i 'pila (šegac) s naopakim zupcima, služi brodograditeljima kod izrade oplata'. Vinja (*loc. cit.*) kaže: "Nejasno". No, očividno je ista riječ **pinčidūr**, *úra* *m* 'kamenarsko dlijeto' (Vrnik na Korčuli) koju Vinja donosi napose (JE III, 38), i kaže: "Po sufiksu se vidi da je riječ romanska, ali ništa sličnoga ne nalazimo u tal. dijalektima". Najzad, kao i u prethodnom slučaju, predlaže načelnu vezu s lat. *PICUS* 'Specht' (REW 6484a). Bit će, preciznije, *nomen agentis* na -*TOR* od kojeg glagola poput tal. *piciare* 'bastonare' (Veneto, v. *DEVI* 377); uoči za galo-italske dijalekte tipično ozvučenje intervokalnog -*T*-. Što se anetimološkog -*n*-, ili tzv. *n-Einschub*, tiče, ono se nalazi na očekivanom mjestu u varijanti *pičindur* dočim se u varijanti *pinčidur* najprije anticipira (*pičindur* > **pinčindūr*) pa onda disimilira (**pinčindūr* > *pinčidūr*). • *REW* 6494.

požati "položiti, prisloniti, spustiti", RGMS 273. Vinja (JE III, 58) ovaj saljski lik donosi pod odrednicom *pōja*, gdje se obrađuju pomorski termini *poja*, *poža* 'konop na krmu na kutu jedra' te od njih izvedeni glagoli *pojati*, *požati*. Čini se da Vinja misli da je saljsko *požati* odista u etimološkoj vezi sa spomenutim pomorskim terminima ili, kako dopušta, da ono "može biti i dalmatoromanski leksički ostatak od *PODIUM*, *PODIARE*". Držimo da neće biti ni jedno ni drugo, već da saljsko *požati* dolazi od mlet. *pozàr*, *puzàr* 'posare', 'deporre' < lat. *PAUSĀRE* (REW 6308), na što upućuje i primjer *požati ću vo na stol* 'spustiti ću ovo na stol'. • Boerio 530, 542; Doria 488-9 (s.v. 1. *pošar*); VD 823.

prcumîgul *m* "gomolj trave veličine bajame", Kukljica itd., JE III, 79. Vinja je ovaj kukljiški lik okvalificirao kao "čudnu i osamljenu riječ", zaključivši da "nije isključeno ni formalno djelovanje na otoku znatno proširene riječi *prcinîgul*". Riječ je možda čudna, ako se to tako može reći, ali nikako nije osamljena. U značenju 'maleno čeljade' bilježimo u Preku **prcmîgul**, u Sv. Filipu i Jakovu **picimîgul** i **picumîgul**, a u Murteru imamo **prcinîgu** i **prcinîgulo** 'nešto malo, sitno, neugledno', 'siromašan, neugledan čovjek' (RGOM 211). U ribarskim Salima, gdje je *prcinîgul*, sasvim očekivano, samo 'vlasnik mreže, trate', nalazimo lik **prculin** 'mali, sićušan' (RGMS 275-6), a ta riječ postoji u većem broju mjesta u sj. Dalmaciji u značenju 'dečkić' ali i 'adolescent', očito uslijed naslanjanja na glagol *prcati*. Držimo da je Vinja dobro naslutio vezu s *prcinîgul* 'vlasnik mreže', što je u nas mletačka posuđenica (< *persenèvole*), kako je Vinja neprijeporno pokazao. No, odnos je upravo obrnut: nije ta riječ djelovala na naše likove pejorativna značenja, nego su oni nastali na njenoj osnovi putem povezivanja sa slav. ekspresivna riječi *přc* 'prdac', što je nalazimo i u drugim likovima za označavanje 'malenog' i 'ljudi niska rasta', npr. u Kolanu **prcmar** (RKG 386). Semantički prazna izvan ribarskoga konteksta (npr. Sali), a očito ipak prisutna, riječ se *prcinîgul* našla na milosti pučke remotivacije. Budući da sličan semantički razvoj ne nalazimo u mlet. repertoarima, čini nam se da se samo tako može tumačiti semantičko "iskliznuće" naziva za najugledniji položaj u tradicionalnoj ribarskoj djelatnosti u smjeru značenja 'malen' i sl. Remotivacija je pak potpuna u filipjanskom *picimîgul/picumîgul*, gdje je očito naslanjanje na mlet. *picio* 'malen', odnosno *piciul*. U ukupnome semantičkome razvoju ne treba zanemariti ni mogućnost djelovanja mlet. *miga* 'mrvica' odnosno *migola*. • Boerio 416; Doria 462; JE II, 248-9; VG 629.

resāl̂j *m* 'rak *Maia crispata*', Brgulje, Dragove; **rosāl̂j** u Veruniću i na Ravi, **rosāl̂j** u Velom Ratu, **grasāl̂j** u Solinama. Vinja naziv *rosalj* svrstava među nejasne. Zabilježio ga je na Ravi, uz identifikaciju *Galathea strigosa*, što neće biti točno jer se *Gs* na Ravi zove *pleščûb*. Kada se uzme u obzir da je čitava jedna serija naziva (*kosmalj*, *kosmulj*, *kosmuljin*) za raka *Maia crispata* na zadarskom otočju motivirana time što mu je oklop sav prekriven morskim travama, a kada se usto zna da morska trava *Cymodocea nodosa* na zadarskim otocima nosi naziv *rēsā*, onda barem dragovski i brguljski naziv postaju jasnima. Ostali zabilježeni oblici vjerojatno su samo daljnje prilagodbe toga naziva. Za sem 'dlakavost' u nazivima rakova iz porodice *Xanthidae* v. JE III, 133 (s.v. *rúnac*). • JaFa 38.7.3.

sêkulica *f iht* "mala ovrata, komarča" *Chrysophris aurata iuv*, JE III, 158. Ovaj specifični naziv za male primjerke podlanice, što ga je Vinja protumačio kao ostatak od lat. *SAECULUM* "Junge von Tieren" (REW 7495), znatno je prošireniji no što proizlazi iz

njegovih materijala (Božava, Karlobag, Ražanac). U istom značenju, na Istu, Zverincu te u Lunu, S. Novalji, Novalji i Miškovićima zabilježili smo *sĕkulica*, u Brguljana (o. Molat) *šĕkulica*, a u Dragovama (Dugi o.) *šĕkulica*. Ako je Vinja u pravu, ovaj dalmatoromanski prežitak, za koji je jedina usporednica sard. *séyu* 'mlada pastrva', bio bi karakterističan za prostor nekadašnjeg jadertinskog (zadarskodalmatskog).

sĭkavac, *-vca* 'strnadica, *Emberiza cia*', Dobropoljana (otok Pašman). V. i neobjavljeni diplomski rad L. Dujmović, *Ornitonomija mjesta Dobropoljane na otoku Pašmanu*, str. 61sq (2011). Pod uvjetom da nije onomatopejski, ovaj bi ornitonim mogao biti grčkoga podrijetla. (*Obiter dictum* u: Breneselović-Ligorio 2012: 364). Naime, u Grka se *Emberiza melanocephala* zove *συκαλις*, i to isključivo prije jeseni, tj. prije nego li joj perje na glavi pocrni (nakon čega se zove *μελαγκόρυφος* 'crnoglav'), usp. u Aristotela (*H.A.* VIII. 632 b 31): "γίνεται δ' ἢ μὲν συκαλις περὶ τὴν ὀπώραν, ὃ δὲ μελανκόρυφος εὐθὺς μετὰ τὸ φθινόπωρον". V. više Thompson (1936: 274sq.). U. Aldrovandi naziv *συκαλις* dovodi u vezu sa sĕkov 'smokva', i objašnjava: "quoniam scilicet more ficedulae ficubus vescatur". Budući da smokva rađa ljeti (obično najprije u lipnju pa u kolovozu), to se vrijeme podudara s intervalom u kojem se *μελανκόρυφος* zove *συκαλις*. Ako je ta identifikacija točna, promjena je značenja u nekome momentu imala biti ovakva: '*Emberiza melanocephala*' (neomitarena) > '*Emberiza cia*' (omitarena ili ne). • Frisk II, 819; Liddell-Scott 1670.

šĕkandrjāti impf "naslijepo, odnosno prema *sinjalima*, vući *drkmar* po morskome dnu kako bi se zakvačila i dosegla vrša", Murter (RGOM 250). U Preku smo pak zabilježili *skandrljāti* i *škandaljāti* u govornika iz dva različita dijela naselja, u značenju 'potezati brod uz kraj', dakle ono što se na zadarskim otocima mahom kaže *lančan(iv)ati*. U velovaroškom splitskom govoru pak *škandajāt* znači i 'natezati brod' i 'mjeriti dubinu', što je nedvojbeno odraz tal. *scandagliare* < *scandaglio* 'strumento nautico per misurare la profondità e il fondo'. Izvorno značenje 'mjeriti dubinu' zadržano je u saljskome *škandaljāti*, trogirskome *škandajāt* i viškome *skandajāt*. Kada znamo da je u Splitu *škândaj* i 'dubinomjer' i 'konop', na Lžu *škandälj* 'konop kojim se privezuje brod uz obalu', u Račišću *skândaj* 'tanki konop za vezivanje velike lađe', a u gradu Korčuli *skândaj* 'jak konop', onda je očito da je na većem broju točaka na našoj obali došlo do promjene značenja 'dubinomjer' → 'konop'. Semantički razvoj murterskih i prijeških likova počiva na jedinom zajedničkom obilježju sve tri radnje (mjerjenje dubine, drakmaranje, potezanje broda), a to je 'konop'. U Murteru je očito, i na glasovnoj i na semantičkoj razini, naslanjanje na hrv. *drljati*. Polazni je oblik istoznačno mlet. *scandàgio*, *scandagiàr*, odnosno tršč. i dalm. mlet. *scandàio*, *scandaiar*. Napomenuti nam je još da su ti italomanski oblici, kako je odavno utvrđeno, posuđenice iz okc. *escandalh* < *SCANDACŪLŪM (REW 7649a). • Boerio 618; DEI 3369; Doria 577; ERHSJ III, 256 (s.v. *skandalj*); JE III, 218 (s.v. *škândaj*); LVS 490; RGOI 395; RGGK 314; RHMS 355; RVS 905; VDVD 180; VG 958; VMGD 155.

Strompŭlin, *-ina m* stijena u Dubrovniku koja odvaja Banje od Komarde. Vjerojatno od grč. *στρόμβος* 'trumpet shell' proširenog sufiksom *-ul*, usp. *štrŭmbul* 'morski pužić, *Cerithium vulgatum*', Korčula. Što se toga tiče, v. i Thompsonovu (1947: 252) napomenu: "A spiral shell about 3 inches long is said by Peters to be called *strombolo* in the fishmarket at Spalato". Motivacija slična kao i u toponimu

Porporela. Budući da u Skoka στρόμβος ne dolazi, k Vinjinoj odrednici *štrûmba* (JE III, 240). • JE III, 66sq.; Liddell-Scott 1655.

Šćōpi, *-ōpih mpl* zviježđe koje slijedi iza Vlašića na nebeskom noćnom satu; Orion, Komiža (Božanić, 1983, 148; 2011: 124). *Sc. Štapi*. Ista se koceptualizacija, na primjer, vidi i u abruc. *i tré bbaštónə* ‘i tre Magi, le tre stelle di mezzo della costellazione di Orione’ (Rotello, Campobasso), i to δ, ε i ζ *Orionis*. (Gpl. *Šćōpih* postaje analogijom, od starijega **šćōp*.) K Skokovoj odrednici *štap* (ERSHJ III, 412). V. i gore *Gvardijule*. • DAM 308; ERSHJ I, 641.

škrījaka f "stupica, zamka, hvataljka za ptice (kamena ploča iznad jame, podbočena šipkom)", Kukljica (RGMK 293). Na Vrgadi *škriljaka* "hvataljka za ptice (kamena ploča iznad jame, podbočena *šipkōm*" (RGOV 208), u Belome na Cresu *škrīj* i *škrīja* "zamka za divljač, koja se sastoji od kamene ploče naslonjene na labilne upore" (BBT 461), a u Medulinu *škriljāc* "dvije namještene kamene ploče s mamcem za ptice" (RMG 229). Iz samoga opisa referenta očito je da je ovaj naziv u vezi sa *škrilā* (Kukljica i druga mjesta), *škrila* (Medulin i druga mjesta) ‘tanka kamena ploča’. Ta je riječ, kako je pokazao Skok (ERHSJ III, s.v. *škrilj*), praslavenskoga postanja. Kako se Skokovoj etimologiji nema što dodati, držimo da je izlišno navoditi daljnje potvrde iz rječnika primorskih i otočnih govora. Valja tek napomenuti su i neki drugi naši nazivi za zamku za ptice izvedeni iz naziva za tanke kamene ploče, usp. *plōjka* (< *placca*) u Vrisniku na Hvaru, a u Senju *lābura*, u Puntu *lābor*, u Orlecu *lābur*, sve od *lāvera* ‘piastrella, pietra liscia e piatta’, termina bogato potvrđena u govorima Julijske Venecije te u istriotskim i istromletačkim govorima. Oba je ova leksička tipa obradio Vinja (JE II 124, s.v. *lābura*; JE III 53-54, s.v. *plōjka*). • Doria 324; JE III, 126 (s.v. *rōbula*).

Šipnāta, ERHSJ III 394, s.v. Skok je sve njemu poznate toponime tipa *Šipnāta* protumačio kao dalmatoromansku izvedenicu "[...] na lat. *-ata* od gr. σίφων ‘conduite d’eau’ > lat. *sipho*, gen. *-onis* [...]". Tu etimologiju možemo samo osnažiti potvrdama za Skoku nepoznate *Šipnate* na zadarskim otocima, zabilježene u recentnim istraživanjima (v. bibliografiju natuknice), koje pokazuju da je tvorba na *-ata* < *-ATA* karakteristična za zadarsko-šibensko područje. No valja istaknuti da je sâm Skok nebrojeno puta znao inzistirati na lučenju dalmatoromanskih prežitaka sačuvanih samo u toponimiji od onih koji funkcionišu i kao apelativi. Upravo zbog toga napominjemo da smo na Zverincu zabilježili apelativ *šipnātka* te upućujemo na dokument iz 1519. g. u kojem se *sipnata* na sjeverozapadu Dugog Otoka javlja u apelativnoj funkciji: *in omnibus sipnatis, fossis et putheis eiusdem possessionis* (DaZd, Zadarski bilježnici, Marcus A. de Bassano, b. jedina, sv. I/G, 2. svibnja 1519.). To znači da brojne *Šipnate* i var. na zadarskim otocima ne ukazuju nužno na naseljenost u antiki, već su kao toponimi mogli nastati znatno kasnije, procesom toponimizacije apelativa dalmatoromanskoga porijekla. • JE III, 215 (s.v. *šipûn*); kazala u Skračić 1996, *Top. Pašman, Top. Ugljan, Top. Vrgad, Top. Pag*.

šökō(l), *-ōla m* ‘suhomesnati proizvod od svinjske vratine’, Nin. Tako i u obližnjim Poljicima (Brig); u Zatonu *sökō*, u Privlaci *šökōl*, a na otoku Viru *šökōl*. U čakavskom govoru Funtane (Istra) *šökōlo*. Sve od mlet. *ossocòlo* ‘specie di salsiccionne, che mangiasi crudo a fette, fatto di carne porcina tratta dal collo dell’animale’ (Boerio 458). Riječ je dobro zastupljena u istromletačkim govorima. • ImLA 403; VD 714.

LITERATURA

AED = Vladimir Orel. 1998. *Albanian Etymological Dictionary*. Brill, Leiden – Boston – Köln.

AEW = Gustav Meyer. 1891. *Etymologisches Wörterbuch der albanesiachen Sprache*, Trübner, Strassbourg.

ARj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, sv. I–XXIII. 1881–1976. Zagreb: JAZU.

B a n i č e v i ć, Božo. 2000: *Rječnik starinskih riječi u Smokvici na Korčuli*. Žrnovo: Župni ured Žrnovo.

BBT = Nikola Velčić. 2003. *Besedar Bejske Tramuntane*. Mali Lošinj – Beli – Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj – Adamić.

BetBr = Goran Filipi, 1997. *Betinska brodogradnja: etimologijski rječnik pučkog nazivlja*. Šibenik: Županijski muzej u Šibeniku.

Boerio = Giuseppe Boerio. 1856. *Dizionario del dialetto veneziano*. Giovanni Cecchini Editore. Venezia [Ristampa anastatica Giunti Martello, Firenze, 1983].

Б о ј а н и ћ, Михаило, Растислава Тривунац. 2002. *Рјечник дубровачког говора*. Београд: Институт за српски језик, САНУ.

В о ž а н и ć, Joško. 2011. *Lingua Halieutica. Ribarski jezik Komiže*. Split: Književni krug Split.

В о ž а н и ć, Joško. 1983. "Komiška ribarska epopeja". *Čakavska rič* 1–2: 1–180.

Breneselović, Luka, Orsat Ligorio. 2012. "Porijeklo ornitonima *trogir*". *Croatica et Slavica Iadertina* VIII/2: 363–367.

Çabej St. = Eqrem Çabej. 1976. *Studime etimologjike në fushe të shqipëse*. Tirana: Duri.

CGGP = Nikola Kustić. 2002. *Čakavski govora grada Paga s rječnikom*. Zagreb: Društvo Pažana i prijatelja grada Paga u Zagrebu.

ČDLex = Mate Hraste, Petar Šimunović, Reinhold Olesch. 1979: *Čakavisch-deutsches Lexikon*, I-II. Köln – Wien: Böhlau Verlag.

ČR = *Čakavska rič*. Split: Književni krug Split.

Dalm = Matteo Giulio Bartoli. 1906. *Das Dalmatische. Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der Apennino-Balkanischen Romania*, sv. I-II. Wien: Alfred Hölder.

DAM = Ernesto Giammarco. 1968-86: *Dizionario abruzzese e molisano*, sv. I-V. Roma: Ateneo.

DaZd = Državni arhiv u Zadru.

Deanović, Mirko. 1966. "Lingvistički atlas Mediterana II: Anketa na Visu (Komiži)". *Rad JAZU* 344: 5–35.

DEI = Carlo Battisti, Giovanni Alessio. 1950-57. *Dizionario etimologico italiano*, sv. I-V. Firenze: Università degli Studi di Firenze – G. Barberà Editore.

DELI = Manlio Cortelazzo, Paolo Zolli. 1979-88. *Dizionario etimologico della lingua italiana*, sv. I-V. Bologna: Zanichelli.

DEVI = Dino Durante, Gianfranco Turato. 1975. *Dizionario etimologico veneto-italiano*. Padova: Edizioni Erredici.

Elmendorf = John V. Elmendorf. 1951. *An Etymological Dictionary of the Dalmatian Dialect of Veglia*. University of North Carolina, Chapel Hill [doktorska disertacija].

ERSHJ = Petar Skok. 1971-74: *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika* (ur. M. Deanović i Lj. Jonke), sv. I-IV. Zagreb: JAZU.

EV = Angelico Prati. 1968. *Etimologie venete (a cura di: Gianfranco Folena e Giambattista Pellegrini)*. Venezia – Roma: Istituto per la collaborazione culturale.

Frisk = Hjalmar Frisk. 1960-72. *Griechisches etymologisches Wörterbuch*, sv. I-III. Heidelberg: C. Winters Universitätsverlag.

HDZ = *Hrvatski dijalektološki zbornik*. 1956. i d. JAZU/HAZU: Zagreb.

ImLa = Goran Filipi, Barbara Buršić Giudici. 2012. *Istromletački lingvistički atlas*. Zagreb – Pula: Dominović – Znanstvena udruga Mediteran – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

IO = Goran Filipi. 1994. *Istarska ornitonimija. Etimologijski rječnik pučkog nazivlja*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

JaFa = Vojmir Vinja. 1986. *Jadranska fauna. Etimologija i struktura naziva*, sv. I-II. Zagreb – Split: JAZU – Logos.

JE = Vojmir Vinja. 1998–2004. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku* sv. I-III. Zagreb: HAZU – Školska knjiga.

L a n d i, Addolorata. 1989. *Gli elementi latini nella lingua albanese*. Salerno: Università degli studi di Salerno.

LEI = Max Pfister (ur.). *Lessico etimologico italiano*. 1979 i d. Wiesbaden: Reichert.

Liddell-Scott = Henry George Liddell, Robert Scott. 1968. *A Greek-English Lexicon*. Oxford: Oxford University Press.

LRBK = Vesna Lipovac-Radulović. 2004. *Romanizmi u Crnoj Gori. Jugosistočni dio Boke Kotorske*. Novi Sad: MBM-plas [3. dopunjeno izdanje].

LVS = Andro Roki-Fortunato. 1997. *Libar Viskiga Jazika*. Toronto: University of Toronto Press Inc.

M a t a s o v i ć, Ranko. 2009. *Etymological Dictionary of Proto-Celtic*. Leiden/ Boston: Brill.

Poljica = Frano Ivanišević. 1903-5. "Poljica – narodni život i običaji". *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena* 8: 183-336; 9: 23-144, 191-326; 10: 11-111, 181-307.

RBČG = Petar Šimunović. 2009. *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

REW = Wilhelm Meyer-Lübke. 1935. *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: C. Winters Universitätsverlag.

RGGK = Damir Kalogjera, Mirjana Svoboda, Višnja Josipović. 2008. *Rječnik govora grada Korčule*. Zagreb: Novi Liber.

RGMK = Tomislav Maričić Kukljičanin. 2000. *Rječnik govora mjesta Kukljica na otoku Ugljanu*. Zadar: Matica hrvatska Zadar.

RGMS = Ankica Piasevoli. 1993. *Rječnik govora mjesta Sali na Dugom otoku oliti Libar saljski besid*. Zadar: Ogranak Matice hrvatske Zadar.

RGOI = Žarko Martinović. 2005. *Rječnik govora otoka Iža*. Zadar: Gradska knjižnica Zadar.

RGOM = Edo Juraga. 2010. *Rječni govora otoka Murtera*. Murter – Šibenik: Ogranak Matice hrvatske Murter – Županijski muzej Šibenik.

RGOV = Blaž Jurišić. 1973. *Rječnik govora otoka Vrgade. II dio: Rječnik*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

RKG = Ivo Oštarić. 2005. *Rječnik kolanjskoga govora ili Ričnik mista Kolana na otoku Pagu*. Zadar: Matica hrvatska Zadar.

RMG = Marija Peruško. 2010. *Rječnik medulinskoga govora*. Medulin: Društvo kulturno umjetničkog stvaralaštva Medulin.

ROG = Ivan Mahulja. 2006. *Rječnik omišaljskoga govora*. Rijeka – Omišalj: Riječki nakladni zavod – Općina Omišalj.

РСАНУ = *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. 1959. и д. Београд: САНУ.

RVS = Berezina Matoković. 2004. *Ričnik velovaroškega Splita*. Zagreb: Denona.

Skračić, Vladimir. 1995. *Toponimija vanjskog i srednjeg niza zadarskih otoka*. Split: Književni krug.

Term = Petar Skok, 1933: *Od koga naučiše jadranski Jugoslaveni pomorstvo i ribarstvo*, Hrvatska štamparija Gradske štedionice, Zagreb.

Thompson, D'Arcy Wentworth. 1936: *A Glossary of Greek Birds*. London: Oxford University Press – Milford.

Thompson, D'Arcy Wentworth. 1947. *A Glossary of Greek Fish*. London: Oxford University Press – Cumberlege.

Top. Pag = Vladimir Skračić (ur.). 2011. *Toponimija otoka Paga*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Top. Pašman = Vladimir Skračić (ur.). 2006. *Toponimija otoka Pašmana*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Top. Ugljan = Vladimir Skračić (ur.). 2007. *Toponimija otoka Ugljana*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Top. Vrgada = Vladimir Skračić (ur.). 2007. *Toponimija otoka Vrgade*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Vasmer = Max Vasmer. 1953-58. *Russisches etymologisches Wörterbuch*, sv. I-III. Heidelberg: Winter.

VDVD = Luigi Miotto. 1984. *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*. Trieste: Lint.

VG = Enrico Rosamani. 1999. *Vocabolario giuliano dei dialetti parlati nella Venezia Giulia, in Istria, in Dalmazia, a Grado e nel Monfalconese*. Trieste: LINT [Seconda edizione].

VMGD = Enrico Rosamani. 1975. *Vocabolario marinaresco giuliano-dalmata (a cura di Mario Doria)*. Firenze: Olschki.

Вук = Вук Стефановић Караџић. 1818. *Српски рјечник истолкован њемачкијем и латинскијем ријечима*. Беч: Штампарија Јерменског манастира.

V u l e t i ć, Nikola. 2006: "Dopune Jadranskim etimologijama Vojmira Vinje. Prvi prilog". *Croatica et Slavica Iadertina* 2: 135-144.

V u l e t i ć, Nikola. 2007. "Toponimi romanskog postanja na Ugljanu i Pašmanu". *Top. Ugljan*: 345-360.

V u l e t i ć, Nikola. 2010. "Etimološke bilješke s hrvatskih otoka i obale (uz Vinjine Jadranske etimologije)". *Croatica et Slavica Iadertina* 6: 9-19.

SUPPLEMENTI ALLE JADRANSKE ETIMOLOGIJE DI VOJMRIR VINJA III

In questo lavoro, terzo della serie dei nostri supplementi alle *Jadranske etimologije* di Vojmir Vinja, vengono corrette o completate con dei nuovi dati alcune delle proposte etimologiche di V. Vinja e P. Skok. Le voci riportate sono soprattutto di origine romanza. Inoltre, vengono proposte soluzioni etimologiche per alcune voci non trattate finora.

PAROLE CHIAVE: *albanese, dalmatico, etimologia, parlate dell'Adriatico orientale, veneziano.*